

применяют различные виды маркетинга:

1. Демаркетинг – вид маркетинга, задача которого уменьшить чрезмерный спрос на произведения художественной культуры второго сорта вследствие ее превышения над истинными художественными ценностями.

2. Ремаркетинг – вид маркетинга, задачей которого является переориентация маркетинговых усилий с целью оживления спроса на высокохудожественную культуру в случае его снижения.

3. Конверсионный маркетинг – вид маркетинга, задача которого содействовать зарождению спроса на те произведения художественной культуры, которые не пользуются спросом в данный момент.

Противодействующий маркетинг – вид маркетинга, сущность которого заключается в ликвидации или снижении спроса на низкопробную культуру, потребление которой иррационально с точки зрения культурного развития общества.

В этом последнем случае кажется, что задача маркетинга выполнена: потребность выявлена - спрос удовлетворен. Но задана управления маркетинга заключается в воздействии на уровень, время и характер спроса таким образом чтобы это помогало организации в достижении стоящих перед ней целей. Для этого применяют различные виды маркетинга:

Попросту говоря, управление маркетингом есть управление спросом, а воспитывать спрос на высокохудожественные произведения – это основная задача на данном этапе. В конечном счете, когда полностью завершится спрос на внехудожественную продукцию, возникнет необходимость в настоящем искусстве. Но к тому времени вымрет пласт потребителей этой культуры. Так что сегодня, исходя из интересов рынка, необходимо продумывать концепции управления.

Управление спросом может осуществляться с позиций следующих концепций:

1. Концепция "совершенствования производства" утверждает, что публика будет благодетельна к произведениям художественной культуры, которые широко распространены и доступны по цене. Отсюда следует, что, преследуя цель повышения культурного уровня людей, необходимо сделать таковыми высокохудожественные произведения искусства. Необходимо найти различные способы снизить цены и популяризировать истинные художественные ценности.

2. При использовании концепции "совершенствования товара", потребители будут благосклонны к высокохудожественным произведениям искусства, а, значит, задача состоит в том, чтобы выпускать больше хороших книг, снимать высокохудожественные фильмы, ставить интересные спектакли.

3. Концепция "интенсификации коммерческих усилий" считает, что произведения художественной культуры не будут пользоваться достаточным спросом, если учреждения культуры не примут значительных усилий в сфере стимулирования и сбыта. Так, например, если серьезную передачу об искусстве будет вести кто-нибудь из поп-звезд, то это, безусловно, привлечет широкое внимание молодежи.

4. Концепция "Маркетинга" утверждает, что залогом достижения целей является обеспечение удовлетворенности более продуктивными, чем у конкурентов способами.

Маркетинг - эффективный инструмент перестройки подхода хозяйственных руководителей к управлению, перехода к ориентации на максимальное удовлетворение потребностей, "экономизации" культуры. Есть ли у применения маркетинга в некоммерческих сферах, в частности, в культуре, большое будущее и широкие возможности? Думается – да. Культуру необходимо сохранить, особенно сейчас. И в этом маркетинг может очень помочь, если правильно его использовать, т.к. наряду с явными положительными сторонами маркетинга, существуют и отрицательные. Маркетинг обвиняют в том, что его задачей является продать что угодно, кому угодно, иногда не имея на это права. Это недопустимо вообще, а особенно в культуре. Нам необходимо сохранить лучшее. И сохранить это желательно не на киноленте, не в сценариях непоставленных пьес, не в постоянно затопленных хранилищах, а в сердцах людей, их душах.

Источники и литература

1. Айванов А. Кто поддержит нашу культуру, – М., 2002. – 155 с.
2. Глаголев Б., О. Пискотина Социально-экономические проблемы художественной культуры. – М., 2001. – 208 с.
3. Завьялов П., В. Демидов. Формула успеха – маркетинг. – М., 2001. – 45 с.
4. Котлер Ф. Основы маркетинга. – М.: Прогресс- 2000. – 47 с.
5. Котлер Ф. Энциклопедия рыночной экономики: Вып. 2. – Нижний Новгород, 2002. – 75 с.

Семенюк Л.Л.

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕКРЕАЦІЙНОГО Й КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ

На сучасному етапі розвитку суспільства традиційні види економічної діяльності в сільській місцевості (СМ), зокрема і Кіровоградської області, не завжди виконують завдання по її розвитку - створенню нових робочих місць, залученню інвестицій до певних регіонів, удосконаленню соціальної інфраструктури тощо. Зважаючи на це, актуальним є пошук нових видів діяльності, відкриття альтернативних сегментів ринку, які дозволять досить ефективно, і, головне, швидко покращити економічний стан сільських населених пунктів, добробут їх мешканців. На думку багатьох дослідників цьому може сприяти повне використання можливостей СМ, експлуатація усіх функцій, зокрема й тих, які притаманні їй у більшому, порівняно із міською місцевістю, ступені. До таких функцій можна віднести *природоохоронну, рекреаційну, історико-культурну*.

Про необхідність активного використання природоохоронного, рекреаційного, історико-культурного потенціалу сільської місцевості України говорять у своїх працях, наприклад, Дорогунцов С.І., Міщенко В.С., Коваль Я.В., Колотуха О.В., Новоторов О.С., Паламарчук М.М., Попович С.І. та ін. Зазначена проблема є особливо актуальною в аспекті концепції сталого розвитку нашої держави.

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕКРЕАЦІЙНОГО Й КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Завданням нашої статті є аналіз потенційних можливостей використання рекреаційного та культурно-історичного потенціалу сільської місцевості Кіровоградської області в сучасних умовах.

Як відомо, *природоохоронна* функція є важливою функцією СМ. Реалізація її дає змогу забезпечити екологічну рівновагу між природним середовищем та суспільством, яка пов'язана з відновленням елементів сучасних природно-антропогенних ландшафтів (видові складові флори, фауни, рекультивация ґрунтів та ін.). *Рекреаційна* функція є особливо актуальною в урбаністичному суспільстві, яке характеризується підвищеною інтенсивністю життя, ускладненням екологічної ситуації в містах. У сільській місцевості, переважно, розташовують будинки відпочинку, оздоровчі табори, лікувально-санаторні заклади, туристичні бази тощо. *Історико-культурна* функція полягає у збереженні та подальшому розвитку традиційної матеріальної та духовної культури народу (автохтонних, інших етнічних груп), традиційного народного мистецтва, фольклору, елементів побуту, народних промислів тощо.

Саме значний культурно-історичний та природний (природно-екологічний) потенціал сільської місцевості може стати у нагоді для розвитку нових для СМ видів діяльності, зокрема – „індустрії відпочинку”, або рекреації. В умовах, що склалися на сьогодні, від туристсько-екскурсійної діяльності, яка проводиться і на території СМ, переважно більшість прибутків отримують організатори, які, зазвичай, знаходяться в містах.

Ефективному виконанню рекреаційної функції сільської місцевості сприяють два головних чинники: 1. СМ має внутрішній потенціал до збалансування адаптивної та естетичної форми взаємовідносин людини і природного середовища; 2. СМ “відчуває” значні міграції населення та зменшення народжуваності (депопуляцію), що дає підстави для безперешкодного та без особливих додаткових витрат вивільнення певних площ для замського житлового фонду міського населення.

Рекреаційна діяльність завдяки своїй поліаспектності та багатовекторності може бути реалізована практично у всіх типах СМ. А для тих сільських місцевостей, які мають найбільш сприятливі умови для реалізації цієї функції, це може бути одним із чинників їх активного розвитку. Але для цього необхідне проведення моніторингу рекреаційних можливостей певних СМ, визначення їх ефективної спеціалізації, розробка стратегії капіталовкладень, розвитку необхідної інфраструктури тощо.

В усьому світі туризм є визнаним і вагомим чинником економічного розвитку. Феномен туризму, соціальної та своєю сутністю, знаходиться у постійній динаміці. Багато дослідників вважає, що завдяки підвищенню життєвих стандартів і збільшення часу для відпочинку населення, що працює, в сучасному суспільстві спостерігається стійка тенденція до зростання туристичної активності, а така активність, у свою чергу, спонукає до пошуку нових місць та видів туризму.

Динамічність розвитку, урізноманітнення суспільних функцій та зростання ролі туризму як галузі господарства в умовах глобалізації потребують питань узгодження туристичної діяльності з природними, соціокультурними, еколого-економічними, інформаційно-технологічними можливостями окремих країн і територій.

До специфічного виду рекреаційної діяльності відноситься, наприклад, і зелений туризм. Як відомо, цей різновид відпочинку набув особливої популярності в Західній та Східній Європі. В Україні він починає розвиватися із початку 90-х років ХХ ст., але цей розвиток обмежений поки що декількома регіонами (Карпатським, Кримським, Приазов'ям).

Слід відзначити, що в нашій державі робляться перші кроки щодо розвитку альтернативних видів туризму як на державному, так і на місцевому рівнях. Поступово удосконалюється законодавча база, у 1996 р. утворено Спілку сприяння розвитку сільського зеленого туризму, що об'єднує 14 регіональних осередків, які ведуть облік сільських господарств, готових зайнятися підприємництвом у галузі сільського туризму, проводять серед них освітньо-правову та інформаційну роботу, допомагають рекламувати цей вид турпродукту. Але, незважаючи на ці заходи, екологічні види туризму в Україні ще не набули належного розвитку [6, с.360].

Зазначимо, що існує досить помітна термінологічна невизначеність щодо позначення цього виду туризму. В науковій літературі досить часто „пересікаються” терміни *екологічний туризм, природний, ландшафтний, зелений, сільський, аграрний, біологічний, сільськогосподарський, м'який, рекреаційний, стійкий, альтернативний, пригодницький, етнічний, екстремальний* тощо. Ми будемо послуговуватися термінами *зелений туризм* або *зелений сільський туризм*, як найбільш поширеними.

Завданнями та результатом впровадження нових видів відпочинку може бути раціональне використання і розвиток міських та регіональних туристичних ресурсів у сфері сільського туризму (природничих, культурологічних, етнографічних, історичних, соціально-побутових та інших), їх збереження та відновлення; заохочення селян до надання туристичних послуг у сфері сільського та сільського зеленого туризму; патріотичного, екологічного виховання населення; створення нових робочих місць та збільшення надходжень від туристичної діяльності до відповідних бюджетів; розвиток соціальної інфраструктури і благоустрою сіл; забезпечення конституційних прав громадян на відпочинок та інших прав громадян; забезпечення безпеки громадян при здійсненні ними туристичних подорожей із сільського туризму [5, с.157].

Проаналізуємо, чи є передумови для розвитку зеленого туризму в центральних областях України, зокрема – в Кіровоградській. Для цього розглянемо дві групи факторів: 1. Попит; 2. Передумови і можливості задоволення попиту.

Попит. Він визначається наявністю споживачів, потенційних клієнтів. На наш погляд, першою групою потенційних клієнтів є мешканці великих міст області – Кіровограда, Олександрії, Світловодська, екологічна ситуація в яких є досить складною (радіаційне забруднення, викиди переробних та гірничих підприємств в атмосферу тощо).

Другою групою є мешканці міст південних областей степової зони та великих промислових центрів, що межують із Кіровоградською областю – Кривого Рогу, Кременчука, Комсомольська, Южноукраїнська

та ін. (Переважну більшість у 1 і 2 групах складатимуть люди, які або не мають значних коштів для відпочинку, або мають обмеження за станом здоров'я у кліматичних зонах, або обмежені часом для організації свого відпочинку).

Третю групу можуть скласти туристи із закордону, зокрема й ті, хто виїхав з України до інших країн (емігранти) або їх діти.

Передумови можна поділити на соціально-економічні та природні.

Соціально-економічні передумови: 1) світова „мода” на активний відпочинок, екологічний туризм, яка динамічно завойовує прихильників і в державах СНД, зокрема і в Україні; 2) досить високий рівень цін та низький рівень сервісу на традиційних курортах Карпат, Криму та узбережжі Чорного й Азовського морів, незадовільний екологічний стан частини пляжів під час курортного сезону; 3) оригінальний культурно-історичний потенціал СМ Кіровоградщини; 4) приналежність області до центрального регіону України, толерантне ставлення до мовних, релігійних та інших особливостей туристів; 5) достатній рівень розвитку транспортної мережі.

До природних передумов можна віднести кліматичні, гідрологічні, рослинні та бальнеологічні ресурси.

Кіровоградська область в рекреаційному плані має такі риси: жарке літо, функціонально вільні території, певний запас мінеральних вод, температурно комфортні пляжі, можливості кліматотерапії. До несприятливих умов можна віднести: почленовано-рівнинний рельєф, слабкий розвиток рекреаційної інфраструктури, низький рівень розвитку виробничого і невиробничого рекреаційного обслуговування, високу антропогенну освоєність території (86,9% території області складають сільгоспугіддя) [4, с.21].

Важливою умовою розвитку зеленого сільського туризму на території є *кліматичні ресурси*, оскільки вони визначають загальну комфортність умов відпочинку. Кіровоградська область належить до територій із кліматичним комфортом. Клімат області помірно-континентальний, недостатньо вологий, з чітко вираженими порами року. Територією області з південного заходу на північний схід проходить смуга високого атмосферного тиску – вісь Воєйкова, на північ від якої переважають вологі повітряні маси, зумовлені впливом Атлантики, на південь – континентальні повітряні маси. Саме тому вважається, що область має значні можливості для розвитку кліматотерапії.

Найбільш сприятливими територіями для впровадження нового виду відпочинку є прибережні території водосховищ (Кременчуцького та Дніпродзержинського на Дніпрі, Іскрівського на Інгульці, Лелеківського на Інгулі та ін.), а також береги великих річок (Дніпра, Південного Бугу, Інгулу, Інгульця, Синюхи, Тясмина та ін.). Вплив акваторії, підвищена іонізація, природна вентиляція, тривалий купальний сезон (близько 90 днів), велика кількість днів із сприятливо-комфортною температурою повітря (в літній час, наприклад, 25-27 днів на місяць) – ось фактори, притаманні зазначеним місцевостям. Сприятливі кліматичні умови мають і території, що зайняті лісовими масивами.

Зазначимо, що відпочинок у сільській місцевості може здійснюватися на протязі всього року. Наприклад взимку, особливо під час традиційних свят, сільська місцевість також має свої принади. У січні – лютому за рахунок мікрокліматичних особливостей середні висоти снігового покриву у лісостеповій зоні становлять 11-16 см, що є сприятливим для зимових видів відпочинку.

В степовій та лісостеповій зонах, в яких розташована область, особливу цінність мають *гідрологічні рекреаційні ресурси*, до яких відносять річки, озера, водосховища, мінеральні джерела. Річки Кіровоградщини належать до басейнів Дніпра і Південного Бугу, є річками рівнинного типу і мають широкі долини, що звужуються в місцях виходу кристалічних порід. На території області створено 84 штучних водосховища із загальною площею водного дзеркала 135 тис.га і 2185 ставків (загальна площа – 25628 га) [8]. За кількістю водосховищ і ставків область займає 3-4 місця в Україні, але багато з них потребує проведення спеціальних робіт із очищення та водорегулювання.

Придатними для активного відпочинку є прибережні території Дніпродзержинського й Кременчуцького водосховищ, берегові смуги річок Південний Буг, Синюха, Сухий Ташлик, Чорний Ташлик, Велика Вись, Інгул, Інгулець, Ятрань. Крім того, зазначені водосховища мають не тільки велику площу водної поверхні та значну протяжність, але й лісові насадження на берегах, що робить їх особливо привабливими для організації відпочинку.

Річка Південний Буг, яка є, наприклад, найбільшою пристосованою для купання, має і потенціал для використання її зі спортивно-оздоровчою метою - байдарковий спорт, річковий туризм (середня температура води влітку +20° ...+24°, середні глибини 2,5 – 5м).

Зазначимо, що використання деяких річок в СМ області як рекреаційних ресурсів обмежене їх санітарним станом. Це, насамперед, річки Інгул та Інгулець, які постійно знаходяться під впливом антропогенних факторів. Крім того, в багатьох штучних ставках влітку при значному підвищенні температури фіксується розвиток лептоспірозу.

Важливим чинником, що сприяє залученню відпочивальників і створює належні природні умови для відпочинку, особливо у поєднанні з іншими видами ресурсів, є *рослинні ресурси*. Окрім всього, вони здійснюють суттєвий вплив на цілість якості клімату території, мають водоохоронне значення і сприяють створенню пейзажного різноманіття.

Кіровоградська область небагата лісами, що обмежує їх використання і підвищує цінність. Ліси і лісонасадження становлять близько 7% території області. Їх розміщення вкрай нерівномірне, в лісостеповій зоні – 83,3 тис.га, в степовій – 10,2 тис.га. Основні лісові масиви області зосереджені в лісостеповій зоні на південних відрогів Придніпровської височини і представлені урочищами на вододілах – Чорний ліс, Нерубаївський ліс, Дмитрівсько-Чутянський ліс, Голоче, Зелена брама та ін. У степовій зоні розташовані невеликі байрачні ліси, степові чагарники. На північному сході області, у Придніпров'ї, насаджені соснові ліси на пісках [1]. Зважаючи на сприятливість лісових масивів для відпочинку, а також цілість якості деяких порід дерев (наприклад, соснових лісів), одним із аспектів розвитку зеленого туризму в СМ області є розширення території лісів. В області прийнято комплексну програму по розвитку, відтворенню лісових

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕКРЕАЦІЙНОГО Й КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ

масивів, якою передбачено довести показник лісистості до 10%. Останні 2-4 роки висаджується близько 250-300 га нових насаджень, серед яких такі породи, як дуб, ясен, берест, в'яз, клен, липа, граб та деякі інші.

Зазначимо, що особливу групу рослинних рекреаційних ресурсів на території області утворюють природоохоронні території (заказники, дендропарки, пам'ятки природи, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва), частина із яких поєднує виконання рекреаційної та культурно-історичної функції (наприклад, дендропарк „Веселі Боковеньки”, парк-пам'ятка „Хутір Надія” та ін.).

Бальнеологічні рекреаційні ресурси є додатковим і досить привабливим фактором для залучення відпочивальників на певну територію. Цей тип ресурсів в області представлений родовищами мінеральних вод на території Знам'янського, Олександрійського, Новоукраїнського, Новгородківського районів (відомі марки: „Іванкова криниця”, „Холодні ключі”, „Кришталева”, „Кам'янецька”, „Гусарське урочище” та ін.).

Мінеральні води сіл Петрове і Васіне (Знам'янський р-он) прісні, карбонатно-натрієво-кальцієвого типу. Мінералізація – 0,7 г/л, температура – +11°. Вода має бальнеологічну цінність як радонова. Дебіт свердловин – 2,0 – 8,6 куб.м/год. В селі Войнівка (Олександрійський р-он) зустрічаються гідрокарбонатно-сульфатно-натрієві води зі вмістом радону. Родовища потребують розробки. Азотні сульфато-хлоридні, натрієво-кальцієві води біля смт Новомиргорода містять радон, бром, йод, фтор у невеликих кількостях. На базі свердловин працюють заводи по розливу води „Кришталева”. Але запаси води дозволяють організувати і курортне лікування [8]. Зазначимо, що для санаторно-лікувальних потреб використовуються свердловини у Знам'янському та Новоукраїнському районах (с.Піддубне, санаторій „Гусарське урочище”).

Важливим фактором залучення відпочивальників є *культурно-історичний потенціал* сільської місцевості, який у поєднанні із природно-рекреаційним і створює остаточний ступінь привабливості території та зумовлює можливості для впровадження зеленого туризму.

Культурно-історична функція СМ, як відомо, полягає у збереженні пам'яток історії, архітектури, археології, етнографії тощо. В той же час, ці елементи (об'єкти) можуть, і повинні, використовуватися для забезпечення повноцінного розвитку сільської місцевості, впровадження нових видів економічної діяльності.

До культурно-історичних рекреаційних ресурсів відносять: пам'ятки культури й архітектури, природні пам'ятки, сади, парки, музеї, пам'ятні історичні місця; пам'ятки архітектури та деякі інші об'єкти, що сприяють пізнанню культури, історії та звичаїв краю [7]. Кіровоградщина має значну кількість культурно-історичних пам'яток різних епох, що охоплюють період від палеоліту до нашого часу. Під охорону держави прийнято 1320 нерухомих пам'яток історії, археології, архітектури, монументального мистецтва. Значна їх кількість розташована в СМ. Крім того, на території СМ розташовано біля 120 громадських музеїв.

Переважає більшість *пам'яток археології* в Кіровоградській області знаходиться на території сільської місцевості. Зважаючи на історію освоєння краю, це, переважно, кургани та могильники різних епох. Найдавніші - біля сіл Деревка й Успенка Онуфрївського р-ну, с.Таборище Світловодського р-ну (досліджені могильники IV тис. до н.е.).

Одними з оригінальних пам'яток археологічної культури на території області є трипільські. Пам'ятки зосереджені, в основному, в басейнах річок Південний Буг, Синюха, Велика Вись. Найбільш відомими з них є поселення біля с.Володимирівка (Новоархангельський р-он), с.Сабатинівка (Ульяновський р-он), с.Михайлівка (Добровеличківський р-он), смт Завалля (Гайворонський р-он) та ін.

Помітними є і пам'ятки доби бронзи. Переважає їх кількість на території області належить до катакомбної археологічної культури, а поховальні пам'ятки (кургани) розташовані в усіх районах. Найбільш відомі й досліджені - біля с.Сугакове (Долинський р-он), с.Софіївка (Компаніївський р-он) та ін.

Найвідоміші пам'ятки археологічної культури на території області пов'язані з епохою залізного віку - племенами скіфів, кіммерійців, сарматів. У Чорному лісі, в басейнах рік Тясмин, Інгулець проживали землеробські племена чорноліської культури, які залишили по собі великі укріплені городища, поховальні пам'ятки. Найвідоміші – поховання з золотими прикрасами біля с.Чечелівка (Петрівський р-он), селища Димитрового (Олександрійський р-он). На території області біля 500 пам'яток скіфського часу – поселення, ґрунтові могильники, кургани, культові споруди. Найвідоміша скіфська пам'ятка – царський курган Лита Могила, що був розкопаний ще у 1763 році біля с. Кучерові Буєраки (Знам'янський р-он). Тут було знайдено коштовну зброю, золоті та срібні прикраси. Відомі на території краю також сарматські пам'ятки (наприклад, біля с.Цвітна Олександрійського р-ну), пам'ятки Черняхівської культури (наприклад, біля с.Данилова Балка Ульяновського р-ну, с.Свердликове Новоархангельського р-ну) [3, с.3-9].

Якщо врахувати потенційну привабливість для туристів історичних об'єктів, то можна говорити про помітний ресурс СМ області. Але реально, для залучення відпочивальників недостатньо, наприклад, тільки наявності кургану. Необхідна певна музейна експозиція, можливість ознайомитися, побачити хоча б репродукції, фотографії, схеми розкопок, знахідок тощо. В цьому аспекті необхідно говорити про якісно новий розвиток та покращення матеріальної бази музеїв у СМ.

Окремо слід сказати про *культурно-історичні пам'ятки*, які знаходяться на території СМ і вже використовуються (або можуть використовуватися) в інфраструктурі туризму і знаходяться на території сільських населених пунктів. До них можна віднести різні види історико-культурних заповідників (історико-архітектурні, історико-меморіальні, садово-паркові, музеї-заповідники). Це, наприклад, відомі музей-заповідник І.К.Тобілевича (Карпенка-Карого) „Хутір Надія” Кіровоградського р-ну, дендропарк „Веселі Боковеньки” Долинського р-ну, історико-архітектурна пам'ятка „Садиба Раєвських” с.Розумівка Олександрівського р-ну та ін.

Особливої культурно-історичної цінності останнім часом знову набувають монастирські комплекси, собори, церкви – пам'ятки кам'яної та дерев'яної архітектури XVI–XIX століть. В області нараховується 63 православні церкви, 42 з яких визнані пам'ятками архітектури, 6 протестантських церков (4 - пам'ятки

архітектури), одна синагога (пам'ятка архітектури). Більшість відомих та визначних об'єктів цього типу знаходяться у містах, але є вони й у СМ, наприклад, Хрестовоздвиженська церква в с.Розумівка (1833 р., класицизм).

Зрозуміло, що для того, аби привабити мешканців міст на відпочинок до СМ, необхідно надавати ще деякі додаткові послуги. Такими є, наприклад, можливість спортивного рибальства, велосипедних та кінних прогулянок тощо. Багато важить і впровадження традицій національної кухні, народних промислів, певних етнонаціональних елементів, народних свят.

Необхідно зазначити, що практично усі сільські райони області мають потенційні можливості до впровадження на своїй території зеленого туризму. Але зрозуміло, що акцент залежно від території буде рзнитися. Одні райони мають привабливість завдяки рослинним ресурсам (Олександрійський, Знам'янський, Новомиргородський), другі - завдяки гідрологічним (Світловодський, Гайворонський, Голванський, Онуфрївський), треті - за рахунок культурно-історичних пам'яток (Бобринецький, Устинівський, Долинський, Новоукраїнський). Однак розвиток нових видів діяльності, зокрема впровадження індустрії відпочинку в СМ Кіровоградської області, окрім ініціативи самих мешканців СМ та органів місцевого самоврядування, потребує вирішення певних проблем.

Перша полягає у тому, що більшість культурно-історичних об'єктів у СМ знаходяться у стані занепаду, потребують реставрації або додаткових заходів для повноцінного функціонування. Приведення їх до належного стану сприятиме не тільки збереженню культурно-історичної спадщини, але й позитивно вплине на розвиток туризму, залученню до місцевих бюджетів коштів від проведення екскурсійно-туристичної діяльності. Так, наприклад, музеєфікація деяких, найбільш відомих археологічних пам'яток, сприятиме розвитку нових туристично-екскурсійних маршрутів на території СМ області. Зазначимо, що фахівці вважають найбільш перспективним для сільської місцевості розвиток саме туристичного виду відпочинку, впровадження практики активного відпочинку „на замовлення” – спортивне рибальство, водні види спорту, вело- та кінний туризм тощо.

Друга - це збереження й примноження лісових ресурсів. У цьому аспекті можна говорити про створення першого в області Дмитрівсько-Чорноліського національного природного парку, Світловодського регіонального ландшафтного парку та парку „Білецьківські плавні”. Завданнями цих об'єктів буде збереження природних, історико-культурних пам'яток, цінних видів рослин і тварин та створення умов для відпочинку.

Третя – контроль за екологічним станом СМ, впровадження природоохоронних заходів, які сприятимуть його підтриманню, збереження лісів, контроль за чистотою річок та водоймищ.

Четверта – удосконалення правової бази для впровадження цього типу діяльності, створення сприятливих фінансових та адміністративних умов, що активізують залучення мешканців сільської місцевості до розвитку зеленого туризму та інших видів „індустрії відпочинку”. Необхідно зазначити, що на сучасному етапі відсутнє законодавче забезпечення розвитку сільського зеленого туризму. Державною програмою розвитку туризму на 2002 – 2010 роки (Постанова Кабінету міністрів України від 29.05.02 № 583) сільський туризм лише визначено одним із пріоритетних напрямків розвитку галузі. На розгляді у Верховній Раді України перебуває законопроект „Про сільський та сільський зелений туризм”, що проголошує програми розвитку сільського туризму невід'ємними складовими частинами державних цільових, регіональних, місцевих та інших програм розвитку туризму.

Джерела та література

1. Заповідні куточки Кіровоградської землі. – Київ: Артур-А, 1999. – 240 с.
2. Картосхеми лісового господарства Кіровоградської області. Матеріали управління лісового господарства Кіровоградської області. – Кіровоград, 2000.
3. Козир І.А., Шевченко С.І. Історія рідного краю (навчальний посібник для шкіл Кіровоградщини). – Кіровоград: РВЦ КДПУ, 2001. – 72 с.
4. Колотуха О.В. Ресурсно-туристський потенціал Кіровоградської області. – Кіровоград, 2002. – 68 с.
5. Костриця М.М. До питання про регіональну політику розвитку туризму // Україна: географічні проблеми сталого розвитку. – Т.ІІ. – К., 2004. – С.155-157.
6. Кравченко Н.О. Альтернативні різновиди туризму в контексті сталого розвитку України // Україна: географічні проблеми сталого розвитку. Т.ІІІ– К., 2004. – С.35-36.
7. Попович С.І. Туристсько-екскурсійні ресурси України: вступ до проблеми // Туристські ресурси України. – К., 1996.
8. Схема комплексного використання та охорони водних і земельних ресурсів Кіровоградської області. – Том І-ІІ. Управління меліорації і водного господарства. – Кіровоград, 2000.

Турский И.И., Сухарев В.А.

ИСЧЕЗНУВШИЙ КОНТИНЕНТ

В современной науке постоянно возникают новые, нетрадиционные, направления исследований. В основе их, как правило, лежат дерзкие предположения и гипотезы, которые активно поддерживаются одними группами специалистов и не менее активно отрицаются другими. Однако приходит день, и гипотеза становится неслучайным фактом, но вместо нее появляются десятки новых вопросов и новых гипотез: таков закон развития научных знаний.

В последнее время накапливается все больше данных о том, что нынешний облик нашей планеты сформировался не за счет медленных эволюционных процессов, а вследствие кратковременных и мощных катастроф, неоднократно имевших место в истории Земли. Одно из таких событий произошло сравнительно недавно, оставив неизгладимый след в памяти наших далеких предков.